

Handläggare
Anna Lindskog
Telefon: 08 508 25 248
Malin Makboul
Telefon: 08 508 25 010

Till
Socialnämnden
2020-08-25

Reglering av undersköterskeyrket - kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS Dnr 2020/871

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss av promemoria om Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020/871)

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Regeringen beslutade i oktober 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur yrket undersköterska skulle kunna regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen. Under beredningen av betänkandet i Regeringskansliet har det framkommit att vissa delar i betänkandet behöver ändras. I promemorian förtydligas vilka ändringar som föreslås och vilka konsekvenser de kan leda till.

Utifrån arbete inom kommunal hälso- och sjukvård ställer sig förvaltningen positiv till förslaget om att skydda yrkestiteln undersköterska så att det blir en yrkesgrupp med mer enhetlig kompetens. Förvaltningen anser dock att förslaget kan innebära att vårdperspektivet stärks på bekostnad av behoven inom funktionshinderområdet inklusive socialpsykiatri. Nuvarande förslag skulle kunna leda till att det blir svårare att rekrytera kompetent personal med gedigna kunskaper i pedagogiskt stöd till nämnda områden och förvaltningen anser att en översyn som tydligare tar hänsyn till vad förslagen kan innebära för samtliga områden behöver göras.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden remitterat promemorian *Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser* (Ds 2020:15).

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret och äldrenämnden. Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 1 september 2020.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 19 augusti 2020. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 20 augusti 2020.

Ärendet

Regeringen beslutade i oktober 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur yrket undersköterska skulle kunna regleras i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen. I april 2019 överlämnades betänkandet *Stärkt kompetens i vård och omsorg* (SOU 2019:20) till regeringen. I betänkandet föreslogs ett införande av skyddad yrkestitel för undersköterska och övergångsbestämmelser som möjliggjorde att äldre utbildning i kombination med yrkeserfarenhet också skulle godkännas.

Under beredningen av betänkandet i Regeringskansliet har det framkommit att förslagen i vissa delar bör ändras. En anledning till behov av ändringar i det tidigare förslaget är att Regeringen i december 2019 beslutade om ändringar i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Ändringarna innebär att fler ämnen kommer att bli obligatoriska inom vård- och omsorgsprogrammet och att kursinnehållet har justerats. Även övergångsbestämmelserna behöver få annan utformning än de som föreslogs i betänkandet för att tillförsäkra en bra kompetensförsörjning. I promemorian beskrivs de ändringar som nu föreslås och de bakomliggande orsakerna till de nya förslagen.

I samband med remissomgången kring *Stärkt kompetens i vård och omsorg* (SOU 2019:20) ifrågasattes uppskattningen av antalet yrkesverksamma undersköterskor. Flera remissinstanser påpekade att det var oklart om personal i närliggande yrkeskategorier såsom behandlingsassistenter och socialpedagoger, skötare, vårdare och boendestödare skulle räknas in då dessa även kunde ha liknande

utbildning och därmed skulle kunna ansöka om skyddad yrkestitel för undersköterska.

I promemorian förtydligas att huvudregeln ska vara att viss utbildning krävs för att kunna få bevis om skyddad yrkestitel som undersköterska. Personal inom vård och omsorg med annan yrkestitel än undersköterska kommer därför att kunna ansöka om och få bevis om skyddad yrkestitel förutsatt att de uppfyller kraven på utbildning eller motsvarande kompetens. Därmed står det klart att bestämmelsen även omfattar närliggande yrkeskategorier så som exempelvis skötare eller boendestödjare som har utbildning med inriktning mot vård och omsorg.

I betänkandet föreslogs krav på undersköterskeexamen vilket i promemorian föreslås ändras till krav på utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan - nationella program eller introduktionsprogram - eller Komvux, alternativt en utbildning som kan anses innebära motsvarande kompetens. Motivet till detta är att kraven på utbildning för att kunna få den skyddade yrkestiteln bör vara så lika som möjligt oavsett om eleven gått i gymnasieskolan eller inom Komvux. I promemorian föreslås även att krav på utbildningsinnehåll, godkända betyg och vad som är motsvarande kompetens bör regleras närmare i förordning eller myndighetsföreskrift.

För att kunna tillvarata undersköterskors befintliga kompetens föreslås en övergångsperiod där tillsvidareanställd personal med titeln undersköterska får fortsätta att använda den, dock längst fram till och med den 31 december 2034.

De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Konsekvenser av förslagen

Enligt Statistiska centralbyrån finns runt 180 000 yrkesverksamma undersköterskor i Sverige. Om personal i närliggande yrkeskategorier såsom skötare, vårdare eller boendestödjare, skötare eller behandlingsassistent räknas in, utökas det totala antalet med utgångspunkt i yrkesregistret med yrkesstatistik från SCB med drygt ytterligare 100 000 personer.

Under övergångsperioden beräknas Socialstyrelsen handlägga 25 000 ansökningar årligen om skyddad yrkestitel. Därefter beräknas antalet till 10 000 per år. Snittkostnaden för per beslut i legitimationsärenden är 868 kr för utbildning i Sverige, 6165 kr för

utbildning inom EU/EES och 8672 kr för utbildning utanför EU/EES.

För kommuner och regioner kan förslagen leda till att en majoritet av undersköterskorna kan komma att behöva valideras. Under den övergångsperiod som föreslås i promemorian kan det uppstå kostnader för att anställa vikarier för den personal som behöver valideringsinsatser. Behovet av valideringsinsatser bedöms dock bli begränsat jämfört med det tidigare betänkandets förslag, eftersom de flesta undersköterskor kommer att omfattas av en eller flera av övergångsbestämmelserna under övergångsperioden. Trots det kommer det sannolikt att kvarstå ett mindre behov av valideringsinsatser.

Avtal mellan privata vårdföretag och offentliga vårdgivare kan innehålla villkor om att verksamheten ska ha ett visst antal undersköterskor. Med förslaget om att fast anställda undersköterskor ska få fortsätta att använda yrkestiteln undersköterska under övergångsperioden säkerställs att företag inom vård och omsorg även under övergångsperioden kommer att kunna uppfylla sådana villkor.

När det gäller kompetensförsörjning utgår utredarna ifrån att förslaget med en enhetlig kompetens för undersköterskor kommer leda till att fler vill utbilda sig till och arbeta som undersköterska i framtiden och att detta kommer att ha en positiv effekt på kompetensförsörjningen.

Jämställdhetsanalys

De flesta av de anställda undersköterskorna är kvinnor. Endast cirka 10 procent är män. Det finns inga skäl att tro att reformen som föreslås kommer att medföra en jämnare könsfördelning.

Förslaget om att en lång och sammanhängande yrkeserfarenhet kan ligga till grund för skyddad yrkestitel gynnar kvinnor som varit länge i yrket och skaffat sig reell kompetens. Förslaget om att undersköterskor med fast anställning ska få fortsätta använda yrkestiteln under övergångsperioden kan innebära flera tillsvidareanställningar. Att ha en tillsvidareanställning ökar möjligheten till ekonomisk självständighet. Sammantaget bedöms förslagen bidra till att det andra jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet uppnås.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utifrån arbete inom kommunal hälso- och sjukvård ställer sig förvaltningen positiv till förslaget om att skydda yrkestiteln undersköterska så att det blir en yrkesgrupp med mer enhetlig kompetens. Titeln undersköterska kommer då medföra att man kan ställa krav på att medarbetaren ska kunna utföra av sjuksköterska delegerade uppgifter och praktisk omvårdnad inom slutenvård, hemsjukvård, äldreomsorg med mera.

Förvaltningen ser dock att förslaget i praktiken kan innebära en del problem som bör utredas närmare. Frågor att ta hänsyn till är till exempel vad en reglering får för konsekvenser utanför de mer vårdinriktade områdena där undersköterskans kompetens är given. Inspektionen för vård- och omsorg (IVO) lyfter i sin rapport Vad IVO har sett 2019 vikten av rätt kompetens för personal inom funktionshinderområdet och särskilt vikten av pedagogiska metoder. I Vård- och omsorgsprogrammet har de specialpedagogiska kurserna ersatts med ämnet funktionsförmåga och funktionsnedsättning vars innehåll bygger på innehåll från ämnet specialpedagogik. De har dock anpassats mer mot vårdområdet än det pedagogiska området för att motsvara föreslagna kompetenskrav för arbete som undersköterska och arbetsgivares förväntningar på kunskaper inom det området.

Förslag och förändringar som föreslås i promemorian bör ta hänsyn till hela det definierade området för att säkra alla verksamhetsområdets behov kring kompetens och rekrytering. Mot bakgrund av ovan nämnda finns frågor att ställa sig gällande funktionshinderområdets (inklusive socialpsykiatriens) behov. Området är komplext i bemärkelsen att ett brett spektra av behov finns hos personerna som beviljats stöd genom LSS och SoL. Därmed behövs en bredd i kompetens, en kompetens *kan* vara undersköterskans. Grunden utgörs dock av en god kompetens och förståelse kring pedagogiska arbetssätt.

Inom stadens LSS- och socialpsykiatriboenden jobbar personer med flera olika yrkestitlar som förväntas utföra samma arbetsuppgifter. På vissa boenden bor personer med stora behov kring vård- och omsorgsinsatser där det behöver finnas personal med undersköterskekompetens. På flera boenden i staden bor personer utan somatiska tilläggsdiagnoser där det inte finns samma behov av undersköterskans kompetens utan där personal med en pedagogisk utbildning är viktigare. Gemensamt för dessa båda grupper är att personalen, oavsett om det är en undersköterska eller t ex en

boendestödjare, har utbildning som säkrar ett pedagogiskt arbetssätt.

I nuläget pågår det nationellt ett arbete kring titlarna stödpedagog och stödassistent, nu del av klassificeringen via arbetsidentifikationskoderna, AID-KL koderna. Arbetet syftar till att uppnå en större enhetlighet och tydlighet kring områdets behov.

Förvaltningen anser att det finns en risk att vårdperspektivet stärks på bekostnad av behoven inom funktionshinderområdet och socialpsykiatri om utredningens förslag antas utan att en fördjupad översikt har gjorts kring påverkan på dessa områden. Nuvarande förslag skulle kunna leda till att det blir svårare att rekrytera kompetent personal med gedigna kunskaper i pedagogiskt stöd till funktionshinderområdet och socialpsykiatri om yrkestiteln undersköterska blir det som efterfrågas.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Bilaga

Promemorian - Reglering av undersköterskeyrket - kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15)